

Znanstveno društvo ekonomista

FISCUS

Mogućnost primjene sniženih stopa PDV-a na prirodni plin i električnu energiju u ublažavanju inflacijskih pritisaka

---

Br. 11 / veljača 2022.
ISSN 1849-9309

Antonija Buljan
Ekonomski fakultet-Zagreb
abuljan2@net.efzg.hr

Hrvoje Šimović
Ekonomski fakultet-Zagreb
hsimovic@net.efzg.hr

Mogućnost primjene sniženih stopa PDV-a na prirodni plin i električnu energiju u ublažavanju inflacijskih pritisaka

Gospodarski oporavak nakon korona-krize izazvao je poremećaj u globalnim lancima opskrbe i eksplozivan rast cijena energenata na globalnom tržištu koji mnogi uspoređuju s naftnim šokom u razdoblju od 1973. do 1974. godine. Kako bi zaštitili krajnje potrošače, većina zemalja EU razmatra uvođenje različitih mjera pomoći, od čega se snižavanje stopa PDV-a ističe kao jedna od mjera. Cilj ovog rada je istražiti u kojoj bi mjeri smanjenje stope PDV-a na prirodni plin i električnu energiju u Hrvatskoj moglo doprinijeti stabilizaciji cijena energenata, posebno kada se s 1. travnja 2022. godine očekuje porast cijene plina za kućanstva. U tu svrhu analizira se kretanje cijena energenata prilikom prethodnih smanjenja stope PDV-a u Hrvatskoj, Grčkoj, Portugalu i Ujedinjenom Kraljevstvu. Na temelju kretanja cijena cijene plina i električne energije u navedenim zemljama neposredno prije i nakon promjene stope PDV-a, može se zaključiti da bi smanjenje stope PDV-a moglo djelovati na stabilizaciju cijene energenata u Hrvatskoj. Međutim, sa sniženim stopama PDV-a treba postupati izrazito oprezno jer takvi zaključci ne vrijede i za cijene koje se formiraju slobodno na tržištu. U brojnim istraživanjima do sada pokazalo se da je prijenos sniženih stopa PDV-a na potrošačke cijene nepotpun. Snižene stope PDV-a, osim što nisu učinkovit instrument redistribucijske politike, narušavaju tržišnu alokaciju resursa te uzrokuju značajan gubitak proračunskih prihoda.

Ključne riječi: PDV, prirodni plin, električna energija

JEL H25, Q48

---

1. Uvod

Gospodarski oporavak nakon korona-krize izazvao je poremećaj u globalnim lancima opskrbe i eksplozivan rast cijena energenata na globalnom tržištu koji mnogi uspoređuju s naftnim šokom 1973.-1974. Europska unija (EU), kao i ostatak svijeta, suočava se sa snažnim rastom cijena nafte, plina i električne energije. Veleprodajna cijena plina na europskom spot tržištu porasla je sa 37 €/MWh na 85 €/MWh u trećem kvartalu 2021. godine te na preko 100 €/MWh krajem 2021. godine (Europska komisija, 2021.a). Veleprodajna cijena električne energije u listopadu 2021. godine porasla je za 200 % na godišnjoj osnovi (Europska komisija, 2021.b). Rast cijena energenata u Europi posljedica je ubrzanog ekonomskog oporavka, ali i manjeg opsega opskrbe i rekordno niskih zaliha plina u Europi, dijelom zbog rasta potražnje iz drugih dijelova svijeta poput istočne Azije. Kako je cijena prirodnog plina glavna odrednica cijene električne energije u većini EU-a, njen porast ključni je razlog povećanja cijena električne energije (Europska komisija, 2021.b).

Rastuće cijene energenata prelijevaju se na opću inflaciju i rast troškova života. Godišnja inflacija u eurozoni u siječnju 2022. godine iznosila je 5,1%, a u strukturi rasta cijena dominira energija s godišnjim rastom od 28,6% (Eurostat, 2022.). Godišnja inflacija u Hrvatskoj u prosincu 2021. godine iznosila je 5,5% (DZS, 2022.). Rast cijena energenata potaknuo je brojne zemlje da poduzmu određene mjere kako bi zaštitile potrošače od njihovog izravnog utjecaja. 7. prosinca 2021. godine Europska komisija preporučila je državama članicama EU kratkoročne mjere za pomoć ugroženim potrošačima i poduzetnicima. Mjere za pomoć građanima odnose se na vaučere ili djelomično plaćanje računa, privremene odgode plaćanja, zaštitne mjere izbjegavanja iskapčanja s mreže te ciljano smanjenje poreznih stopa za ugrožena kućanstva. Komisija preporučuje i pomoć industrijskim tvrtkama u skladu s pravilima EU-a o državnim potporama. Veliki broj zemalja članica EU je uveo ili razmatra uvođenje različitih mjera pomoći, a najčešći oblik intervencije je snižena stopa PDV-a. Sukladno najavama, Hrvatska također razmatra smanjenje stope PDV-a na prirodni plin i električnu energiju (Vlada RH, 2022.).

Cilj ovog rada je istražiti u kojoj bi mjeri smanjenje stope PDV-a na prirodni plin i električnu energiju moglo doprinijeti stabilizaciji cijena energenata. U tu svrhu, u nastavku se daje pregled pravnog okvira za primjenu sniženih stopa PDV-a u EU. Potom slijedi pregled primjene sniženih stopa PDV-a u EU u području energenata. Na kraju se, na temelju analize učinaka prethodnih izmjena stopa PDV-a, nastoji predvidjeti utjecaj smanjenja stope PDV-a na cijene energenata.

2. Pravni okvir primjene sniženih stopa PDV-a u Europskoj uniji

Pravni okvir za primjenu sniženih stopa PDV-a u EU definiran je Direktivom Vijeća 2006/112/EZ o zajedničkom sustavu PDV-a. Direktiva preporuča opću stopu ne nižu od 15% te maksimalno dvije snižene stope ne niže od 5%. Snižene stope PDV-a mogu se primjenjivati

---

samo na promet određenih dobara i usluga definiranih Dodatkom III Direktive (vidjeti Prilog). To su uglavnom proizvodi i usluge koji se smatraju socijalnim kategorijama ili su u vezi s nekim javnim uslugama (hrana, lijekovi, knjige/časopisi, kulturne i zabavne usluge, socijalno stanovanje, komunalno čišćenje i sl.).

Vijeće svake dvije godine preispituje područje primjene sniženih stopa te na prijedlog Komisije može mijenjati i nadopunjavati popis proizvoda iz Dodatka III. Krajem 2009. godine, Direktivom 2009/162/EU omogućena je primjena snižene stope PDV-a na isporuku električne energije, prirodnog plina i toplinske energije. Do tada su zemlje članice EU mogle primjenjivati sniženu stopu na navedene proizvode samo uz prethodno odobrenje Komisije, kojem je prethodila analiza utjecaja snižene stope na narušavanje tržišnih odnosa u EU. Važno je napomenuti da izmjena nije integrirana u Dodatak III, već je uvedena kao zasebni članak Direktive (čl. 102.).

Iako Direktiva dopušta samo opću i maksimalno dvije snižene stope, u EU zbog povijesnih razloga postoje različita odstupanja od općih pravila u obliku nulte stope, super-snižene stope i parking-stope. Navedena odstupanja trebala su biti privremenog karaktera, ali nažalost zadržala su se do današnjeg dana te kao takva ozbiljno narušavaju neutralnost i fiskalnu izdašnost PDV-a (Šimović, 2016: 59).

Usvajanjem Akcijskog plana o PDV-u 7. travnja 2016. godine, započeo je proces revizije postojećih pravila o stopama PDV-a. Nakon brojnih analiza i rasprava, 7. prosinca 2021. godine ministri financija EU (ECOFIN) konačno su postigli dogovor, te se očekuje da će nova direktiva stupiti na snagu do travnja 2022. godine. Nova pravila omogućit će veću fleksibilnost u primjeni sniženih stopa PDV-a te jednak tretman svih zemalja EU-a. Iznimke od općih pravila koje zbog povijesnih razloga postoje u određenim članicama EU, sada se omogućavaju svim zemljama članicama.

Uz dvije snižene stope PDV-a koje ne smiju biti niže od 5%, kroz novu direktivu omogućuje se primjena jedne snižene stope niže od 5% te izuzeće s pravom odbitka pretporeza (nulta stopa). Kako bi se očuvala fiskalna izdašnost PDV-a, zemlje članice mogu primjenjivati sniženu stopu ne nižu od 5% na kategorije prometa dobara i usluga navedenih u Dodatku III (u novoj direktivni navodi se ukupno 24 kategorije). Zemlje članice slobodne su primjenjivati sniženu stopu nižu od 5% i izuzeće s pravom odbitka pretporeza (nulta stopa) na maksimalno sedam proizvoda navedenih u Dodatku III (prehrambeni proizvodi, voda, farmaceutski proizvodi, medicinska oprema, prijevoz putnika, knjige, novine i časopisi, solarni paneli ili proizvodi na koje druge zemlje primjenjuju stopu nižu od 5%, uz poštovanje rokova prilagodbe).

Dodatak III se, u skladu s prioritetima EU, nadopunjuje dobrima koja koriste zaštitu javnog zdravlja, doprinose klimatski neutralnom i zelenom gospodarstvu i pružaju potporu digitalnoj tranziciji. U isto vrijeme priprema se postupno napuštanje postojećeg povoljnijeg tretmana isporuka koje su štetne za okoliš. Tako od 2030. godine zemlje članice EU više neće moći primjenjivati snižene stope na prirodni plin i ogrjevno drvo, dok se snižene stope za kemijske pesticide i gnojiva mogu primjenjivati do 1.1.2032. godine.

S obzirom da bi postignuti dogovor o izmjeni Direktive u primjeni sniženih stopa PDV-a trebao stupiti na snagu prije travnja 2022. godine, Hrvatska može iskoristiti nova pravila za izmjenu stopa PDV-a na određene proizvode, ali ne i na električnu energiju i prirodni plin, na koje se i dalje ne smije primjenjivati stopa niža od 5%.

3. Primjena sniženih stopa PDV-a na energente u zemljama Europske unije

Prije globalnog rasta cijena energenata manji broj zemalja EU primjenjivao je sniženu stopu PDV-a na energente. Na dan 1. siječnja 2021. godine samo je sedam članica EU primjenjivalo sniženu stopu PDV-a na električnu energiju. Među njima je i Hrvatska koja je 1. siječnja 2017. godine uvela sniženu stopu PDV-a od 13%. Nižu stopu PDV-a od Hrvatske primjenjivale su Grčka, Francuska, Italija, Luksemburg i Malta (vidjeti Tablicu 1).

Kad je u pitanju isporuka prirodnog plina, 1. siječnja 2021. ukupno pet članica EU primjenjivalo je sniženu stopu PDV-a. U pravilu, zemlje koje primjenjuju sniženu stopu PDV-a na električnu energiju primjenjuju istu stopu i na isporuku prirodnog plina. Iako na električnu energiju primjenjuje stopu od 13%, Hrvatska na isporuku prirodnog plina primjenjuje opću stopu od 25%.

Tablica 1. Stope PDV-a na energente u zemljama EU-a na dan 1. siječnja 2021. godine

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV
Prirodni plin	21	20	21	25	19	20	13.5	6	21	5.5 20	25	10	19	21
Električna energija	21	20	21	25	19	20	13.5	6	21	5.5 20	13 25	10	19	21
Toplinska energija	21	20	10	25	19	20	13.5	6	21	5.5 20	25	22	19	12 21
Drvo za ogrjev	6	20	10	25	7	20	13.5	24	21	10	25	10	19	21
	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	
Prirodni plin	21	8	27	[-] 18	21	20	23	23	19	22	20	24	25	
Električna energija	21	8	27	5	21	20	23	23	19	22	20	24	25	
Toplinska energija	9	8	5	18	21	20	23	23	19	22	20	24	25	
Drvo za ogrjev	9	8	27	18	21	13	8	6	19	22	20	24	25	

Izvor: Izrada autora prema Europska komisija (2021.c)

Sniženu stopu PDV-a na isporuku toplinske energije na dan 1. siječnja 2021. godine primjenjivalo je ukupno osam zemalja članica EU. Najnižu stopu PDV-a primjenjivala je Češka u visini od 5%, dok je u Grčkoj stopa PDV-a iznosila 6%. Stopa PDV-a na isporuku toplinske energije u Hrvatskoj iznosi 25%. Kad je riječ o drvu za ogrjev, sniženu stopu PDV-a primjenjuje

---

ukupno jedanaest članica EU, što je znatno širi obuhvat u odnosu na električnu i toplinsku energiju ili prirodni plin. Najnižu stopu PDV-a na drvo za ogrjev u visini od 6% imaju Belgija i Portugal, dok Hrvatska primjenjuje opću stopu od 25%.

Kao odgovor na rast cijena energenata na globalnom tržištu, Europska komisija je 13. listopada 2021. godine usvojila Komunikaciju o cijenama energenata, kojom poziva zemlje članice da primjene različite kratkotrajne mjere kako bi ublažile utjecaj rasta cijena energenata na krajnje potrošače. Predložene kratkotrajne mjere za zaštitu potrošača i poduzeća uključuju:

- vremenski ograničene kompenzacijske mjere i izravnu potporu krajnjim korisnicima koji su energetske siromašni, uključujući ugrožene skupine, npr. vaučerima ili pokrivanjem dijelova računa za energiju koji se, među ostalim, financiraju prihodima iz ETS-a¹;
- zaštitne mjere kako bi se izbjegla isključenja iz energetske mreže ili privremena odgoda plaćanja;
- vremenski ograničena i ciljana smanjenja stope oporezivanja za ugroženo stanovništvo;
- preusmjeravanje financiranja programa potpore za energiju iz obnovljivih izvora s pristojbi na izvore koji nisu dio računa za električnu energiju;
- pomoć poduzećima i industriji u skladu s pravilima EU o državnim potporama; jačanje nadzora tržišta te uključivanje međunarodnih partnera.

Kako porezi i pristojbe u prosjeku čine 41% cijene električne energije u kućanstvima i 30–34% cijene električne energije u industriji te 32% cijene plina u kućanstvima i 13–16% cijene plina u industriji (Europska komisija, 2021.b), niz zemalja EU uveo je ciljana smanjenja stope oporezivanja. U Tablici 2. dan je pregled svih anti-inflacijskih mjera u području PDV-a koje su poduzimale ili planiraju uvesti zemlje EU.

---

¹Emissions Trading System – Sustav EU-a za trgovanje emisijama stakleničkih plinova.

Tablica 2. Privremene anti-inflacijske mjere u zemljama EU koje se odnose na smanjenje stopa PDV-a 2021. i 2022. godini

Zemlja	Porezna promjena
Belgija	Planira smanjenje PDV-a na energente za kućanstva na 6% u 2022. godini
Španjolska	Privremeno je do 30. travnja 2022. godine smanjila stopu PDV-a na energente za kućanstva s potrošnjom energije do 10 kW s 21% na 10%
Cipar	Smanjio stope PDV-a na električnu energiju za ugrožena i sva ostala kućanstva na razdoblje od tri mjeseca. Stopa PDV-a na isporuku električne energije ugroženim kućanstvima smanjuje se sa 19% na 5%, a na isporuku ostalim kućanstvima na 9%. Snižena stopa PDV-a od 5% na isporuku električne energije primjenjivat će se u razdoblju od 1.11.2021. do 30.4.2022., a snižena stopa PDV-a od 9% od 1.11.2021. do 31.1.2022. godine.
Poljska	Uvodi paket mjera „antiinflacijski štit 2.0“ koji uključuje stopu PDV-a od 0% na prirodni plin i gnojiva, 5% na električnu energiju i isporuku toplinske energije od 1. veljače 2022. godine. Također, smanjuje se stopa PDV-a sa 5% na 0% na osnovne prehrambene proizvode, sa 23% na 8% na goriva za pogon motora s unutarnjim izgaranjem,
Estonija	Razmatra privremeno smanjenje PDV-a s 20% na 9% u 2022. godini
Rumunjska	Smanjuje stopu PDV-a na električnu energiju za kućanstva sa 19% na 5% u 2022. godini, također razmatra smanjenje stop PDV-a na prehrambene proizvode na 0%
Grčka	Razmatra smanjenje stope PDV-a na električnu energiju i osnovne proizvode
Litva	Razmatra smanjenje stope PDV-a na 9% na isporuku toplinske energije, prirodni plin za kućanstva i osnovne prehrambene proizvode do svibnja 2022. godine
Latvija	Razmatra smanjenje PDV-a na električnu energiju za kućanstva, prirodni plin i pogonsko gorivo u cijeloj 2022. godini
Češka	Smanjila je stopu PDV-a sa 21% na 0% na prirodni plin i električnu energiju od 1. studenog 2021. godine protivno odredbama EU direktivama o PDV-u.
Italija	Privremeno primjenjuje super-sniženu stopu PDV-a na 5% na prirodni plin za kućanstva i industriju između listopada 2021. i ožujka 2022. godine
Portugal	Smanjuje stopu PDV-a na 6% na isporuke električne energije i prirodnog plina, ali samo za nisko-dohodovna kućanstva. Promjena se odnosi na korisnike koji su ugovorili ne više od 3,45 kVA električne energije ili one čija potrošnja plina nije veća od 10.000 m ³ godišnje.
Hrvatska	Razmatra smanjenje stope PDV-a na električnu energiju i prirodni plin

Izvor: obrada autora prema VAT Calc (2022.); Global Vat Compliance (2022.)

Većina zemalja EU uvela je ili planira uvesti vremenski ograničena smanjenja stope PDV-a na isporuku električne energije i/ili prirodnog plina. U skladu s preporukama Komisije, Španjolska i Portugal ograničavaju primjenu snižene stope na najugroženija kućanstva prema godišnjoj potrošnji plina/električne energije. Nešto drugačiji pristup ima Cipar, koji primjenjuje diferencirane stope PDV-a i to stopu od 5% za energetska ugrožena kućanstva te stopu od 9% za sva ostala kućanstva. Većina zemalja ipak neselektivno primjenjuje sniženu stopu PDV-a za sva kućanstva, a pojedine zemlje i za industriju. Osim plina i električne energije, Litva i Poljska uvode sniženu stopu PDV-a i na isporuku toplinske energije, a Poljska dodatno i na osnovne prehrambene proizvode. Smanjenje stope PDV-a na prehrambene proizvode razmatraju još Rumunjska, Grčka i Litva. Dok je većina zemalja na navedene proizvode primijenila jednu od

---

dvije već postojeće snižene stope, u skladu s odredbama Direktive 2006/112/EZ, Poljska i Češka uvode stopu PDV-a od 0% i prije stupanja nove Direktive na snagu. Poljska je dobila odobrenje Komisije za prijevremenu primjenu stope PDV-a od 0% na prehrambene proizvode, međutim nije izgledno da će dobiti odobrenje i za isporuku prirodnog plina na koji se prema odredbama nove Direktive i dalje ne smije primjenjivati stopa PDV-a niža od 5%. Češka je, protivno odredbama direktiva o PDV-u, još u studenom 2021. godine uvela stopu PDV-a od 0% na isporuku električne energije i prirodnog plina.

Hrvatska razmatra smanjenje stope PDV-a na plin s 25% na 13% ili 5% te električnu energiju s 13% na 5%. Uz to razmatra se proširenje obuhvata primjene socijalnih transfera (vaučera) na električnu energiju i plin te povećati njihov iznos i krug primatelja. Vaučer u iznosu do 200 kuna do sada je dobivalo 64.000 najugroženijih kućanstava u Hrvatskoj za trošak električne energije. Također, razmatra se korekcija različitih naknada koje su sastavni dio cijene plina ili struje (Vlada RH, 2022).

4. Mogu li snižene stope PDV-a doprinijeti nižim cijenama energenata?

Snižene stope PDV-a u zemljama EU često se koriste kao instrument socijalne i redistribucijske politike. Ideja nositelja politike je kroz nižu stopu PDV-a omogućiti nižu cijenu proizvoda i uslugama krajnjim potrošačima. Ipak, **moćnosti države da utječe na formiranje cijena u tržišnom gospodarstvu su ograničene jer cijenu u konačnici određuje odnos ponude i potražnje**. Ovisno o različitim tržišnim čimbenicima, prijenos smanjenja PDV-a na konačnu cijenu dobra može biti potpun (cijena dobra prije oporezivanja ostaje nepromijenjena), nepotpun (cijena dobra prije oporezivanja se povećava) ili prekomjeran (cijena dobra prije oporezivanja se smanji).

Na tržištu savršene konkurencije visina prijenosa PDV-a ovisit će o elastičnosti ponude i potražnje. Strana koja je manje elastična snosit će veći teret poreza, dok će postotak prijenosa biti negdje između 0 i 100%. Na nepotpuno konkurentnim tržištima prijenos PDV-a ovisi i o drugim čimbenicima kao što su: broj poduzeća na tržištu i njihovo strateško ponašanje, stupanj diferencijacije proizvoda, struktura troškova, oblik krivulje potražnje. Na takvim tržištima moguć je nepotpun, potpun, ali i prekomjeran prijenos PDV-a na potrošačke cijene, a njegovu visinu iznimno je teško unaprijed procijeniti.

S obzirom na različite karakteristike ponude i potražnje, mogu se očekivati različite visine prijenosa PDV-a za različite kategorije dobara. Tako je prijenos PDV-a često veći proizvode nego za lokalno pružene usluge što se objašnjava razlikama u veličini tržišta i intenzitetu konkurencije (Ván i Olah, 2018.; Benkovskis i Fadejeva, 2014.). Tako niz istraživanja pronalazi nepotpun prijenos smanjenja PDV-a na cijene lokalno pruženih usluga, primjerice na cijene frizerskih usluga u Finskoj (Benzarti i sur., 2017.; Kosonen, 2015.), Nizozemskoj (Jonker i sur., 2004.) i Irskoj (Copenhagen Economics, 2007.) te ugostiteljskih usluga u Finskoj (Peltoniemi i Varjonen, 2011.; Harju i Kosonen, 2014.), Švedskoj (Harju i Kosonen, 2014.), Francuskoj

---

(Benzarti i Carloni, 2019.), Portugalu (Copenhagen Economics, 2007.), Irskoj (Deloitte, 2014.) i Mađarskoj (Ván i Olah, 2018.).

Što se tiče proizvoda, kod jeftinijih proizvoda koji zauzimaju relativno mali udio u ukupnoj potrošnji za očekivati je niži prijenos smanjenja PDV-a. Za takve je proizvode cjenovna elastičnost potražnje manja. Ako je potražnja cjenovno neelastična, trgovci nemaju poticaj za smanjenje cijene koje im neće donijeti veći profit kroz rast prodaje, osim ako konkurencija ne vrši pritisak na smanjenje cijena. Isto vrijedi i za nužne proizvode². Prehrambeni proizvodi ulaze u navedenu kategoriju. Prema rezultatima istraživanja Buljan (2020.) smanjenje PDV-a na prehrambene proizvode u Hrvatskoj 2012. godine (jestiva ulja i masti) i 2019. godine (svježi prehrambeni proizvodi) nije se u potpunosti prenijelo na potrošačke cijene. Nepotpun prijenos smanjenja PDV-a na prehrambene proizvode u dugom roku zabilježen je i u Poljskoj (Bernal, 2017.), Češkoj (Šálková i sur., 2017.) i Latviji (Viira i sur., 2019.). U kraćem roku oko reforme potpun prijenos smanjenja PDV-a utvrđen je u Finskoj (Peltoniemi i Varjonen, 2010.), Norveškoj (Gaarder, 2018.) i Brazilu (Politi i Mattos, 2011.).

Kada je riječ o paketu antiinflacijskih mjera koje provode zemlje EU ususret energetske krizi, naglasak preporuka Komisije, ali i najava pojedinih zemalja, je na njihovom privremenom karakteru. Sukladno teorijskim postavkama, za očekivati je da će **tržište slabije reagirati na promjene PDV-a za koje je unaprijed poznato da su privremene** (Copenhagen Economics, 2007.). Također, valja imati na umu da su rezultati različitih istraživanja pokazali da je prijenos PDV-a asimetričan, odnosno da cijene više rastu kada se povećava PDV, nego što padaju kada se smanjuje PDV. Primjeri se mogu pronaći u različitim zemljama svijeta, ali i u Hrvatskoj. Tako su cijene ugostiteljskih usluga u Hrvatskoj rasle više 2017. godine kada je ukinuta snižena stopa PDV-a nego što su se smanjile 2013. godine kada je ista uvedena (Buljan, 2020.). Isto je potvrđeno na nizu poreznih promjena u 27 zemalja EU-a (bez Hrvatske) (Benzarti i sur., 2017.), u Latviji (Benkovskis i Fadejeva, 2014.), Finskoj (Benzarti i sur., 2017.), Mađarskoj (Gabriel i Reiff, 2010.) i Brazilu (Politi i Mattos, 2011.). Osim za PDV, asimetričan prijenos utvrđen je i za trošarine (Alm, Sennoga i Skidmore, 2009.; Doyle i Samphantharak, 2008.).

Navedene odrednice mogu poslužiti za predviđanje prijenosa PDV-a na cijene koje se formiraju slobodno na tržištu, ali ne i na administrativno određene, odnosno regulirane cijene. Država regulira cijene proizvoda i usluga koji se proizvode u javnom sektoru ili u privatnom sektoru koji je reguliran od strane države (prirodni monopol, vanjski učinci i sl.). Tu spadaju primjerice komunalne usluge (vodovod, kanalizacija i sl.) te proizvodnja, prijenos i opskrba električnom energijom i prirodnim plinom.

Iako je liberalizacija tržišta plina i električne energije u Hrvatskoj započela još 2007. godine usporedno s procesom pridruživanja EU, konačne cijene još uvijek su u pretežno regulirane od strane države. Unatoč tome što je liberalizacija tržišta omogućila slobodan izbor opskrbljivača,

---

² Nužni proizvodi su proizvodi za koje je dohodovna elastičnost manja od 1.

---

energetski sektor u Hrvatskoj i dalje je visoko koncentriran, a usluge opskrbe dominantno obavljaju poduzeća u vlasništvu države (HEP ELEKTRA d.o.o.) ili gradska komunalna poduzeća (Gradska Plinara Zagreb-Opskrba).

Tržište plina regulirano je Zakonom o tržištu plina (NN 18/18, 23/20). Konačna cijena plina sastoji se od reguliranih i tržišno utvrđenih cijena³. Kućanstva mogu birati hoće li ugovoriti opskrbu plinom po reguliranim uvjetima u okviru javne usluge opskrbe plinom ili ugovarati opskrbu po tržišnim uvjetima.⁴ U Hrvatskoj 89% kućanstva u 2021. godini koristilo je javnu uslugu opskrbe plinom po reguliranim uvjetima, dok je samo 11% kućanstva kupovalo plin prema tržišnim uvjetima (HERA, 2021.). S druge strane, cijene plina kupcima poduzetništva su tržišne (nisu regulirane) i utvrđuju se međusobnim ugovorom kupca i opskrbljivača.

Tržište električne energije regulirano je Zakonom o tržištu električne energije (NN 22/13, 102/15, 68/18 i 52/19). Kao i kod plina, konačna cijena električne energije, sastoji se od reguliranih i tržišno utvrđenih cijena. Regulirani dio cijene električne energije obuhvaća trošak prijenosne i distribucijske infrastrukture, trošarine i naknadu za poticanje proizvodnje iz obnovljivih izvora. Tržišni dio cijene električne energije odnosi se na trošak kupovine i prodaje električne energije krajnjim kupcima. Tome se još pridodaju porezi i naknade te se u konačnici formira cijena koju plaćaju krajnji potrošači. Isto kao i opskrbe plinom, krajnji kupci mogu birati između tržišne opskrbe ili javne opskrbe u okviru univerzalne usluge. U 2020. godini 88% kućanstava koristilo je javnu opskrbu u okviru univerzalne usluge. Na maloprodajnom tržištu aktivno je sedam opskrbljivača, a HEP-Opskrba d.o.o. i HEP ELEKTRA d.o.o. opskrbljivali su 84% svih kupaca u 2020. godini (HERA, 2021.).

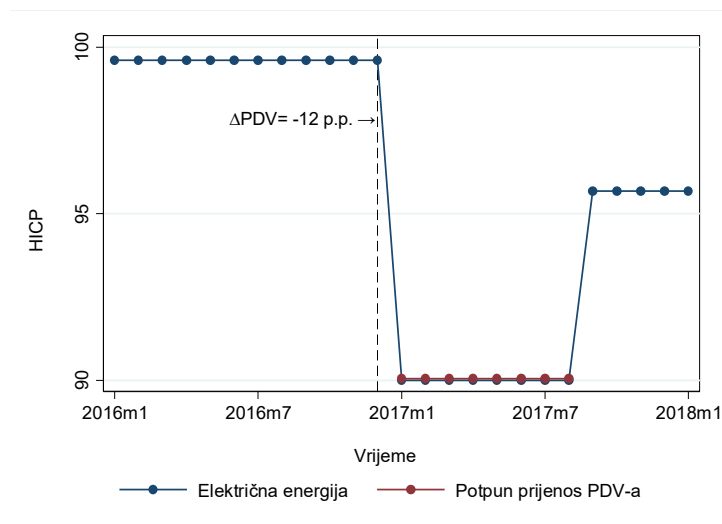
S obzirom da uslugu opskrbe plinom i električnom energijom u Hrvatskoj dominantno obavljaju subjekti u javnom vlasništvu i da su cijene u velikoj mjeri regulirane, **postoji indikacija da bi snižavanje stopa PDV-a moglo djelovati na stabilizaciju cijene energenata**. Hrvatska je već uvela sniženu stopu PDV-a na opskrbu električnom energijom 1. siječnja 2017. godine. Slika 1. prikazuje kretanje harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena (HICP) električne energije u Hrvatskoj razdoblju smanjenja stope PDV-a.

---

³ Regulator određuje cijene pojedinih faznih usluga koje se obavljaju prema načelima pružanja javnih usluga. Regulirane cijene javnih usluga nazivaju se tarife, a metodologiju za njihov izračun odobrava Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA).

⁴ HERA odlukom određuje zadanog opskrbljivača i gornju granicu tarifnih stavki za javnu uslugu opskrbe plinom.

Slika 1. Kretanje HICP-a električne energije u Hrvatskoj za vrijeme smanjenja stope PDV-a 1. siječnja 2017. godine (2015=100)

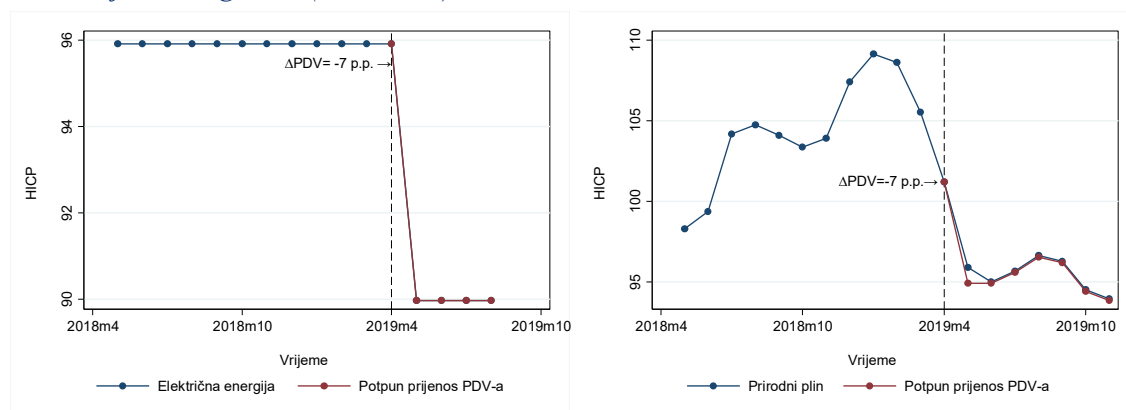

Izvor: izrada autora prema podacima Eurostata

Osim kretanja HICP-a, može se vidjeti i kako bi se kretao HICP da je prijenos smanjenja PDV-a bio potpun, uz pretpostavku da nije bilo drugih promjena koje utječu na cijene. Može se zaključiti da je **cijena električne energije u potpunosti pratila smanjenje PDV-a, odnosno da je prijenos PDV-a bio potpun**. Cijena električne energije porasla je u rujnu iste godine, uslijed povećanja naknade za obnovljive izvore energije.

Kako Hrvatska do sada nije primjenjivala sniženu stopu PDV-a na isporuku prirodnog plina, u nastavku se analiziraju učinci promjene stope PDV-a na plin i električnu energiju u drugim europskim zemljama. Grčka je svibnju 2019. godine smanjila stopu PDV-a s 13% na 6% na električnu energiju, plin i toplinsku energiju. Slika 2. prikazuje kretanje HICP-a električne energije i plina u tom razdoblju. Može se zaključiti da je smanjenje cijena plina i električne energije u potpunosti pratilo smanjenje stope PDV-a.

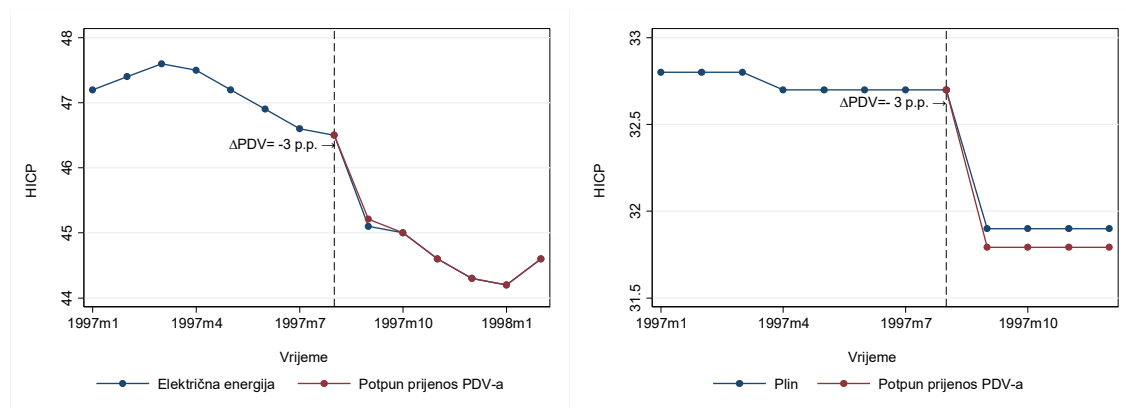
Slika 2. Kretanje HICP-a električne energije i plina u Grčkoj za vrijeme smanjenja stope PDV-a u svibnju 2019. godine (2015=100)

Izvor: izrada autora prema podacima Eurostata

Stopa PDV-a na električnu energiju i prirodni plin u Ujedinjenom Kraljevstvu smanjena je s 8% na 5% 1. rujna 1997. godine. Iz Slike 3. može se vidjeti da je prijenos smanjenja stope PDV-a na električnu energiju bio potpun. Cijena plina također se smanjila, ali naizgled ne u potpunosti (prijenos PDV-a iznosi 88%). Međutim, zaključke treba donositi s oprezom jer je moguće da su na cijenu u tom razdoblju utjecali i drugi čimbenici osim PDV-a.

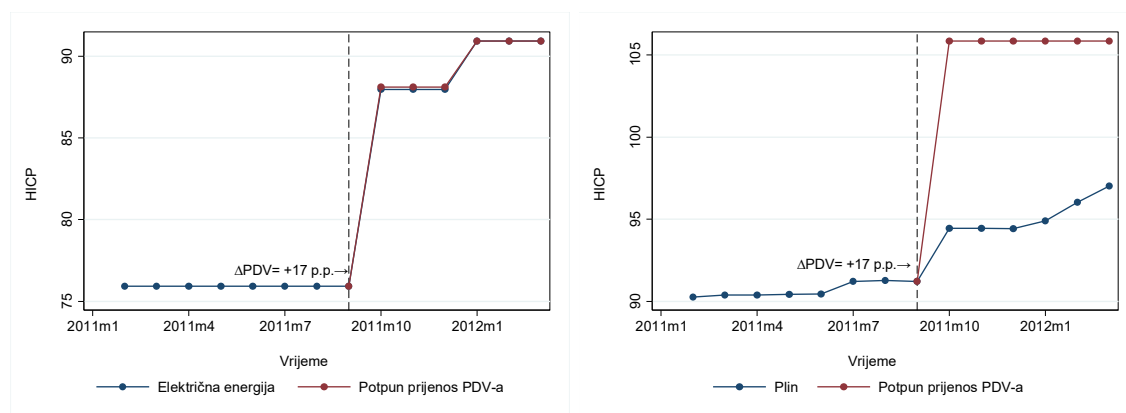
Slika 3. Kretanje HICP-a električne energije i plina u Ujedinjenom Kraljevstvu za vrijeme smanjenja stope PDV-a 1. rujna 1997. godine (2015=100)

Izvor: izrada autora prema podacima Eurostata

S obzirom da prijenos PDV-a u segmentu tržišnih cijena može biti asimetričan, preostaje vidjeti postoji li asimetrija i kod reguliranih cijena. Kao primjer može poslužiti povećanje stope PDV-a u Portugalu na električnu energiju i prirodni plin sa 6% na 23% u listopadu 2011. godine. Navedeno povećanje bilo je dio programa ekonomske prilagodbe dogovorenog s EU, ECB-om i MMF-om. Slika 4. prikazuje kretanje HICP-a prirodnog plina i električne energije u Portugalu u navedenom razdoblju. Dok je cijena električne energije pratila povećanje PDV-a, cijena prirodnog plina rasla je manje od iznosa PDV-a.

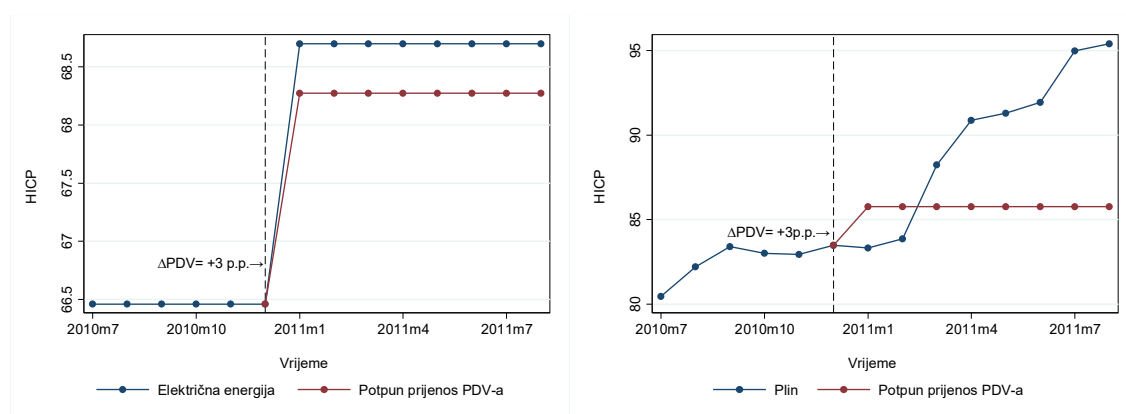
Slika 4. Kretanje HICP-a električne energije i plina u Portugalu za vrijeme povećanja stope PDV-a 1. listopada 2011. godine (2015=100)

Izvor: izrada autora prema podacima Eurostata

Grčka je, kao i Portugal, u okviru programa ekonomske prilagodbe dogovorenog s EU, ECB-om i MMF-om kojim se obvezala na niz poreznih povećanja, u siječnju 2011. godine povećala sniženu stopu PDV-a s 10% na 13% koja je obuhvaća električnu energiju i prirodni plin. Iz slike 5 može se vidjeti da je prijenos povećanja PDV-a na cijenu električne energije bio potpun (iznosio je 101%). Cijena plina u razdoblju neposredno nakon povećanja stope PDV-a nije rasla, već je rasla s vremenskim odmakom. Ipak, za donošenje konkretnih zaključaka o toj reformi potrebno je više informacija o ostalim čimbenicima koji su mogli utjecati na cijenu plina.

Slika 5. Kretanje HICP-a električne energije i plina u Grčkoj za vrijeme povećanja stope PDV-a 1. siječnja 2011. godine (2015=100)

Izvor: izrada autora prema podacima Eurostata

Na temelju analiziranih promjena stope PDV-a u Hrvatskoj i drugim zemljama Europske unije može se zaključiti da smanjenje stope PDV-a može doprinijeti smanjenju cijene električne energije i prirodnog plina za krajnje potrošače.

5. Zaključak

Usljed snažnog rasta cijena energenata, većina zemalja EU razmatra uvođenje različitih mjera pomoći kako bi zaštitile krajnje potrošače. Smanjenje stope PDV-a na električnu energiju i/ili prirodni plin jedna je od najčešćih kratkotrajnih mjera pomoći. Smanjenje PDV-a uglavnom se najavljuje kao privremena mjera, a u pojedinim zemljama njena primjena dodatno se fokusira sukladno godišnjoj potrošnji plina/električne energije. Hrvatska je sniženu stopu PDV-a na električnu energiju uvela 1. siječnja 2017. godine visini od 13%, dok se na isporuku plina primjenjuje opća stopa od 25%. Kao i druge zemlje, Hrvatska razmatra daljnje snižavanje stope PDV-a. Zakonski okvir, odnosno Direktiva vijeća 2006/112/EZ, dozvoljava primjenu snižene stope PDV-a na navedene isporuke, ali ne niže od 5%. Hrvatska trenutno primjenjuje dvije snižene stope PDV-a, u visini od 5% i 13%.

S obzirom da uslugu opskrbe plinom i električnom energijom u Hrvatskoj dominantno obavljaju subjekti u javnom vlasništvu i da su cijene u velikoj mjeri regulirane, postoji indikacija da bi snižavanje stopa PDV-a moglo djelovati na stabilizaciju cijene energenata. Kako bi se donijeli konkretni zaključci, u radu analizirani učinci prethodnih smanjenja stope PDV-a na energente u Hrvatskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Grčkoj i Portugalu. Kretanje cijene plina i električne energije u navedenim zemljama neposredno prije i nakon **promjene stope PDV-a navodi na zaključak da se smanjenje stope PDV-a u potpunosti prenosi na cijene plina i električne energije**. Budući da je izvjesno da će doći do značajnog porasta cijene plina za kućanstva 1. travnja 2022. godine, snižavanje stope PDV-a na energente svakako ima smisla kao mjera za ublažavanje inflacijskog pritiska. U tu svrhu učinkovito bi bilo privremeno sniziti stopu PDV-a na 5%, a dugoročno ujednačiti stopu PDV-a na prirodni plin i električnu energiju na razini od 13%.

Međutim, **prethodni zaključci ne vrijede i za cijene koje se slobodno formiraju na tržištu**. Bez obzira novu Direktivu koja će omogućiti veću fleksibilnost u primjeni sniženih stopa PDV-a te njihovu već relativno široku primjenu u zemljama EU-a, sa sniženim stopama PDV-a treba postupati izrazito oprezno. U brojnim istraživanjima do sada se pokazalo da je prijenos sniženih stopa PDV-a na potrošačke cijene nepotpun te da od njih koristi imaju prije svega prodavatelji, ali i pojedinci s visokim dohocima koji nisu ciljane skupina. Snižene stope PDV-a izrazito su selektivne naravi te tako daju prednost pojedinom djelatnostima u odnosu na ostale. PDV treba biti neutralan, u tom kontekstu najprimjereniji je jednostopni sustav PDV-a koji ne iskrivljuje odluke proizvođača i potrošača te ne narušava tržišnu alokaciju resursa. Selektivna primjena sniženih stopa PDV-a uzrokuje gubitak proračunskih prihoda koji se kompenzira rastom opće stope PDV-a, što je nepravedno spram djelatnosti koje nisu obuhvaćene sniženim stopama PDV-a.

U kontekstu aktualne energetske krize i najavljenih smanjenja stopa PDV-a diljem EU, posebno oprezno treba postupati s privremenim mjerama. Na temelju rezultata brojnih istraživanja, za očekivati je da će privremeno smanjenje stopa PDV-a dugoročno rezultirati još većim cijenama nakon što se privremeno smanjenje ukine, izuzev segmenta reguliranih cijena. Redistribucijska i socijalna politika trebala bi se i može se puno učinkovitije provoditi izvan sustava PDV-a, bolje fokusiranim mjerama u okviru sustava poreza na dohodak ili socijalnih transfera.

Literatura

- Action plan on VAT Towards a single EU VAT area - Time to decide (7. travnja, 2016.) [online]. Dostupno na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/com_2016_148_en.pdf
- Alm, J., Sennoga, E., i Skidmore, M. (2009.). Perfect competition, urbanization, and tax incidence in the retail gasoline market. *Economic Inquiry*, 47(1), str.118-134.
- Benkovskis, K., i Fadejeva, L. (2014.). The effect of VAT rate on inflation in Latvia: evidence from CPI microdata. *Applied Economics*, 46(21), str.2520-2533.

-
- Benzarti, Y., Carloni, D., Harju, J., i Kosonen, T. (2017.). What goes up may not come down: asymmetric incidence of value-added taxes. NBER Working Paper No. w23849. National Bureau of Economic Research.
- Benzarti, Y., i Carloni, D. (2019.). Who really benefits from consumption tax cuts? Evidence from a large VAT reform in France. *American Economic Journal: Economic Policy*, 11(1), str.38-63.
- Bernal, A. (2017.). Do Small Value-Added Tax Rate Decreases on Groceries Imply Lower Prices for Consumers. *Eastern European Economics*, 55(6), str. 1-18.
- Buljan, A. (2020), Utjecaj promjena stopa poreza na dodanu vrijednost na potrošačke cijene u Republici Hrvatskoj. Doktorski rad. Zagreb: Ekonomski fakultet.
- Copenhagen Economics (2007.). Study on Reduced VAT Applied to Goods and Services in the Member States of the European Union: Final Report. Brussels: European Commission.
- Council Directive 2009/162/EU amending various provisions of Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax (22 December 2009) [online]. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009L0162>
- Deloitte (2014.). Analysis of the Impact of the VAT Reduction on Irish Tourism & Tourism Employment. Dostupno na: https://www.failteireland.ie/FailteIreland/media/WebsiteStructure/Documents/3_Research_Insights/3_General_SurveysReports/FA%C2%A1ilte-Ireland-Tourism-VAT-Study-Report-2014.pdf?ext=.pdf
- Direktiva Vijeća 2006/112/EZ o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (28. studenog 2006.) [online]. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0112&from=HR>
- Doyle Jr, J. J., i Samphantharak, K. (2008.). \$2.00 Gas! Studying the effects of a gas tax moratorium. *Journal of public economics*, 92(3-4), str.869-884.
- Državni zavod za statistiku (2022.). Indeksi potrošačkih cijena u prosincu 2021. godine. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/13-01-01_12_2021.htm
- Europska komisija (2021.a) Quarterly report on European gas prices. Dostupno na: https://energy.ec.europa.eu/system/files/2022-01/Quarterly%20report%20on%20European%20gas%20markets%20Q3_2021_FINAL.pdf
- Europska komisija (2021.b) Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. Tackling rising energy prices: a toolbox for action and support. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=COM%3A2021%3A660%3AFIN&qid=1634215984101>
- Europska komisija (2021.c.) Vat rates applied in the member states of the European Union [online]. Dostupno na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2021-06/vat_rates_en.pdf
- Eurostat (2022.) Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14233881/2-02022022-AP-EN.pdf>
- Gaarder, I. (2018). Incidence and distributional effects of value added taxes. *The Economic Journal*, 129(618), 853-876.

-
- Gabriel, P., i Reiff, A. (2010). Price setting in Hungary—a store-level analysis. *Managerial and Decision Economics*, 31(2-3), str.161-176.
- Global VAT Compliance (2022.) Dostupno na: <https://www.globalvatcompliance.com/portugal-to-lower-vat-rate-on-electricity/>
- Harju, J., i Kosonen, T. (2014.). The inefficiency of reduced VAT rates: Evidence from the restaurant Industry. Government Institute for Economic Research, Finland.
- HERA (2021.) Godišnje izvješće za 2020. godinu. Dostupno na: https://www.hera.hr/hr/docs/HERA_izvjesce_2020.pdf
- Jonker, N., Folkertsma, C., i Blijenberg, H. (2004.). An Empirical Analysis of Price Setting Behavior in the Netherlands in the Period 1998-2003 Using Micro Data. *European Central Bank Working Paper*, 413.
- Kosonen, T. (2015.). More and cheaper haircuts after VAT cut? On the efficiency and incidence of service sector consumption taxes. *Journal of Public Economics*, 100(131), str.87-100
- Peltoniemi, A., & Varjonen, J. (2011.). Ravintoloiden ruokapalveluiden alv-alennus ja hintakehitys vuonna 2010. Dostupno na: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152343/Ravintoloiden_ruokapalveluiden_alv-alennus_ja_hintakehitys_vuonna_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Politi, R. B., i Mattos, E. (2011.). Ad-valorem tax incidence and after-tax price adjustments evidence from Brazilian basic basket food. *Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'économie*, 44(4), str.1438-1470.
- Šálková, D., Kučera, P., i Moravec, L. (2017.). Effect of Introducing Second Reduced Rate of VAT on Consumer Purchase Behaviour with Gluten-free Food. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 65(3), str.1045-1053.
- Šimović, H. (2016), Doprinos sniženih stopa (ne)učinkovitosti poreza na dodanu vrijednost. *Porezni vjesnik*, 25(2), 58-65. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2016/2/simovic.pdf>
- Trannoy, A. (2011.). The reduction of the VAT rate on restaurants in France in 2009 - A retrospective evaluation of elements of the EU VAT system. *Institute for Fiscal Studies*.
- Ván, B., i Olah, D. (2018.). Does VAT Cut Appear on the Menu? The Consumer Price Impact of Hungarian VAT Decreases of 2016-2017. *Public Finance Quarterly*, 3(2018), str. 355.
- VATCalc (2022.) VAT cuts to help with electricity bills during fuel crisis. Dostupno na: <https://www.vatcalc.com/eu/vat-cuts-to-help-with-electricity-bill-during-fuel-crisis/>
- Viira, A. H., Stalgiene, A., Upite, I., Nipers, A., i Pilvere, I. (2019). Effect of VAT rate reduction for fruits and vegetables on prices in Latvia: ex-post analysis. *Journal of Agricultural Science*, 30(1).
- Vijeće Europske unije. Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE amending Directive 2006/112/EC as regards rates of value added tax od 7. prosinca 2021. Dostupno na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14754-2021-INIT/en/pdf>
- Vlada RH (2022.) Predstavlanje mjera za ublažavanje rasta cijena plina i struje idućih tjedana. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/coric-predstavlanje-mjera-za-ublazavanje-rasta-cijena-plina-i-struje-iducih-tjedana/33842>
- Zakon o tržištu električne energije. *Narodne novine*, 22/13, 102/15, 68/18 i 52/19)
- Zakon o tržištu plina. *Narodne novine*, 18/18 i 23/20

Prilog

Prilog 1. Dodatak III Direktive 2006/112/EZ - popis dobara i usluga na koje se mogu primjenjivati snižene stope PDV-a

1.	Hrana (uključujući piće, no isključujući alkoholna pića) za ljudsku i životinjsku potrošnju, žive životinje, sjemenje, biljke i sastojci koji se uobičajeno koriste za pripremu hrane; proizvodi koji se obično koriste kao dodatak hrani ili kao zamjena za hranu;
2.	Opskrba vodom
3.	Farmaceutski proizvodi koji se obično koriste za zdravstvenu njegu, sprečavanje bolesti, te za liječenje u medicinske i veterinarske svrhe, uključujući proizvode koji se koriste za kontracepciju i sanitarnu zaštitu;
4.	Medicinska oprema, pomagala i ostala sredstva koja se obično koriste za olakšavanje ili liječenje invalidnosti, isključivo za osobnu uporabu invalidnih osoba, uključujući popravak takve robe, te isporuku automobilskih sjedalica za djecu;
5.	Prijevoz putnika i njihove prtljage;
6.	Nabava, zajedno s knjižničnom posudbom, knjiga (uključujući brošure, letke i slične tiskane materijale, dječje slikovnice, kao i one namijenjene crtanju ili bojanju, glazbena djela, tiskana ili u rukopisu, zemljovide i hidrografske ili slične karte), novina i periodičnih publikacija, osim materijala koji je u cijelosti ili pretežito posvećen oglašavanju;
7.	Ulaznice za priredbe, kazalište, cirkus, sajam, zabavni park, koncert, muzej, zoološki vrt, kino, izložbe i slične kulturne događaje i ustanove;
8.	Prijem radijskih i televizijskih emisija;
9.	Isporuka usluga ili autorski honorar pisaca, skladatelja i izvođača umjetnika;
10.	Nabava, izgradnja, obnavljanje i adaptacija stanova, kao dio socijalne politike;
10a	Obnova i popravci privatnih stanova, osim materijala koji čine značajni dio vrijednosti isporučene usluge;
10b	Čišćenje prozora i čišćenje u privatnim kućanstvima;
11.	Isporuka robe i usluga koje su uobičajeno namijenjene korištenju u poljoprivrednoj proizvodnji, osim osnovnih sredstava, kao što su strojevi ili objekti;
12.	Smještaj koji nude hoteli ili slične ustanove, zajedno sa smještajem za odmor i davanje u najam zemljišta za kampiranje i prikolice;
12a	Restoranske i <i>catering</i> usluge, uz mogućnost isključenja isporuke alkoholnih i/ili bezalkoholnih pića
13.	Ulaznice za sportske priredbe;
14.	Korištenje sportskih objekata;
15.	Isporuke robe i usluga od strane organizacija, koje države članice priznaju kao dobrotvorne, te koje se bave socijalnom skrbi i zaštitom, ukoliko te transakcije nisu izuzete u skladu s člancima 132., 135. i 136.;
16.	Isporuke usluga pogrebnih poduzeća i usluge kremiranja, te isporuka s tim povezane robe;
17.	Isporuka zdravstvenih i stomatoloških usluga i termalno liječenje, ukoliko te usluge nisu izuzete u skladu s točkama od (b) do (e) članka 132. stavka 1.
18.	Isporuka usluga vezanih uz čišćenje ulica, odvoz smeća i zbrinjavanje otpada, osim ako te usluge isporučuju poduzeća navedena u članku 13.
19.	Manji popravci: Bicikala, cipela i robe od kože odjeće i kućanskog rublja (uključujući popravke i izmjene)

20.	Usluge kućne njege, kao što je pomoć u kući i njega mladih, skrb za starije osobe, bolesne ili invalide;
21.	Frizerske usluge

Izvor: Direktiva Vijeća EU-a 2006/112/EZ

Fiscus

Fiscus je analitička serijska publikacija Znanstvenog društva ekonomista. Predmet analiza su aktualna ekonomska pitanja koja utječu na stabilnost javnih financija ili se odnose na proizvodnju dobara i pružanje usluga od šireg društvenog interesa. Riječ je o temama kojima u znanstvenoj i stručnoj javnosti nije posvećena primjerena pozornost, a odnose se na sektore ekonomije u kojima je na bilo koji način (izravno ili neizravno) zastupljen javni interes. Na znanstvenim i stručnim temeljima se nastoje osnažiti i potaknuti rasprave o uspostavljanju i očuvanju stabilnosti hrvatskih državnih financija i gospodarstva promoviranjem transparentnog, razboritog i odgovornog upravljanja. Stoga su teme usmjerene na identifikaciju i kvantifikaciju potencijalnih rizika koji mogu narušiti stabilnost javnih financija, razvoj tržišta, konkurentnost hrvatskog gospodarstva i ekonomski položaj stanovništva.

Vizija Fiscusa je postati pouzdani izvor sektorskih analiza kroz prizmu međudjelovanja javnog i privatnog sektora u Hrvatskoj.

Misija Fiscusa je identificirati ključne izazove s kojima se suočavaju pojedini gospodarski sektori i nuditi prijedloge za poboljšanje i očuvanje dugoročne stabilnosti hrvatske ekonomije.

Glavni ciljevi su:

- dubinska analiza financijskog poslovanja institucija u javnom sektoru i institucija koje su na bilo koji način povezane s proizvodnjom dobara i pružanjem usluga od šireg društvenog interesa;
- bolje razumijevanje financijskih posljedica njihova poslovanja i povećanje odgovornosti;
- pružanje objektivne informacije široj stručnoj javnosti i investitorima o njihovom poslovanju;
- pomoći u uklanjanju administrativnih prepreka razvoju konkurentnosti i tržišta.